

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ЛІЗИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Досліджено зміст категорії «ефективність» в контексті лізингових операцій. Визначено перспективи в оцінюванні ефективності лізингу.

Постановка проблеми. Забезпечення економічного розвитку держави безпосередньо пов'язане з інноваційною діяльністю, яка має пронизувати усі сфери господарської діяльності. Міжнародні тенденції в оцінці розвитку не обмежуються лише економічними його складовими. Важливу роль у ньому відіграють організаційні, соціальні, демографічні та інші аспекти розвитку, які є вже невід'ємною частиною аналізу досягнення цілей економічної доктрини. Саме в такій площині необхідно розглядати і визначати ступінь реалізації напрямів економічної політики різних секторів національної економіки. Одним з пріоритетів національного економічного розвитку є формування ринку матеріально-технічних ресурсів, спрямований на відтворення і розвиток матеріально-технічної бази.

Існуюча система матеріально-технічного забезпечення є недосконалою, оскільки не задовольнила у повному обсязі технологічну потребу аграріїв у матеріально-технічних ресурсах, крім того в ній не дотримано принципів створення і функціонування цього ринку. лізинг, разом з іншими способами матеріально-технічного забезпечення мав би створити умови для розвитку конкуренції в усіх ланках системи. Серед причин, через які лізинг не виконує цієї функції, вказуються зовнішні фактори: диспаритет цін, відсутність «довгих грошей», відсутність платоспроможного попиту тощо. Але мало приділяється уваги внутрішнім, а саме показникам оцінці ефективності лізингу.

Мета статті – обґрунтування теоретичних положень структуризації системи показників ефективності лізингової діяльності.

Виклад основного матеріалу. Виділення класифікаційних ознак [1, с. 72] узгоджуються з проблемами визначення ефективності. У загальному вигляді «ефективність – це здатність приносити ефект, результативність процесу чи проекту...» [2, с. 508]. Проте, там же зазначається на багатогранності цієї категорії, що знайшло відображення у працях [3, 4, 5, 6] та інші. Основні напрями до визначення технічної ефективності зводяться на думку Іванишина В.В. до «...повноти, своєчасності й якості виконання численних технологічних операцій технічними засобами. Тому ефективність їх використання визначається під кутом зору їхньої здатності до виконання певного комплексу робіт...» [3, с. 3]. Дане визначення характеризує технічну ефективність у вузькому розумінні, в якому автор виділив саму суть цього явища відкидаючи усе другорядне та супутнє. Дещо глибше обґрунтовує свою позицію Прядко В.В. «...збільшення обсягу корисного ефекту можна досягти виключно за рахунок нарощування ресурсного потенціалу, тобто збільшення сукупності живої сили (людського капіталу), підвищення дієздатності засобів праці (основного капіталу), поглиблення переробки, використання нових властивостей, комбінації предметів праці (оборотного капіталу)... Обсяг корисного результату може бути збільшений в результаті приросту маси використаних виробничих ресурсів або ж шляхом зміни якісного складу цих ресурсів. За умови об'єктивно існуючого балансу «ресурси – корисний ефект»...» [4, с. 72]. В контексті ефективності використання технічних засобів думки авторів, і ми погоджуємося з ними, сходяться на тому як і на скільки добре відповідають засоби праці технологічній потребі і підприємству в цілому.

Організаційно-економічні ознаки лізингу узгоджуються з показниками організаційної ефективності, тобто здатності підприємства існувати і досягати визначених цілей із найвигіднішим співвідношенням результатів і витрат, що є одним із основних завдань менеджменту – пошуку способів підвищення ефективності функціонування підприємства. Так Дієсперов В. вказує: «Нескладно визначити ефективність виробництва окремих рослинницьких і

тваринницьких продуктів, якщо, звичайно, налагоджено вірогідний облік витрат...Нині керівникам недостатньо знати тільки свої показники вони повинні бачити себе на фоні району, області, країни...» і наголошує «...слід виробити систему показників, які оцінюватимуть результати з урахуванням як національних інтересів, так і забезпечення спроможності конкретного господарства виконувати всі свої завдання» [5, с. 70]. У цьому випадку вимірювання ефективності виходить за межі окремого господарюючого суб'єкта це означає, що діяльність підприємства оцінюється з позиції використання внутрішніх ресурсів, на скільки ефективно здійснюється управління ними, так і з позиції адаптації підприємства до зовнішнього середовища, на скільки добре підприємство може пристосовуватися до змін цього середовища. Схожість думок спостерігається в праці Паламарчук Г., Паламарчук О., в якій зазначається з посиланням на Вайбера Р. [7] «Конкурентоспроможність фірми стали безпосередньо пов'язувати з її належністю до тієї чи іншої системи взаємодії підприємств. Якщо раніше ефективність окремої господарської організації визначалася через співвідношення її затрат і результатів, то тепер основними факторами впливу на ефективність є взаємодія фірми з контрагентами» [6, с. 41]. Організаційно-економічні ознаки лізингу [1, с. 73], запропоновані нами відбивають саме ці сучасні тенденції.

Фінансово-економічні ознаки лізингу є тим фінансовим інструментом підприємства, який має забезпечити технічну, організаційну та загальну економічну ефективність лізингового процесу. За базову структуру показників можна використовувати, запропоновану Гринчуком систему [8, с. 92]. Але для того, щоб дійсно визначити вплив лізингу на господарську діяльність сільськогосподарського підприємства необхідно, на нашу думку, застосовувати підходи на дещо інших засадах. Вони мають характеризувати лізинг як засіб у досягненні результату, а не як мету, тобто лізинг заради лізингу.

Система показників може охоплювати як узагальнюючі характеристики

розвитку, так і відокремлені частки для деталізації умов і ступеню розвитку. Головне у цьому дослідженні – збереження загального і єдиного джерела вихідних даних і положень та відповідність дослідження його стратегічному напрямку, попри розмаїтість деталізуючи показників. Напрямами дослідження мають бути ті, що характеризують: по-перше, ефективність використання ресурсів у їхній базовій класифікації – земля, капітал, праця; по-друге, ефективність окремої сфери діяльності за такими аспектами – техніко-технологічний, організаційно-економічний, фінансово-економічний, екологічний, соціально-економічний.

Щодо першого, зі зазначених, напрямів дослідження то вплив чи внесок лізингу у зміну ефективності використання ресурсів визначається через розрахунок частки лізингу у тому чи іншому процесі. Приміром, ефективність використання капіталу характеризується показником фондівіддачі:

$$\Phi_v = \frac{Bn}{\Phi} \quad 1$$

Вплив лізингу у зміну показника обчислюватиметься:

$$\Phi_{v,л} = \frac{Bn_{л}}{\Phi_{л}} \quad 2$$

При неможливості точно визначити розмір або вартість отриманого продукту використовується формула:

$$\Phi_{v,л} = \frac{\Delta Bn_{л}}{\Delta \Phi_{л}} = \frac{Bn_2 - Bn_1}{\Phi_2 - \Phi_1} \cdot \frac{\Phi_1}{Bn_1} \quad 3$$

Аналогічний принцип застосовується і при визначені зміни ефективності використання інших ресурсів підприємства (земля, праця) та їх складових елементів, якщо необхідно більш глибоко і детально дослідити зміни, що відбулися.

Розрахунки, які дозволяють оцінити ефект і ефективність лізингових операцій займають важливе місце в управлінні підприємством. Фінансово-економічні показники, які розраховуються за розробленими і затвердженими уповноваженими органами методиками, лежать в основі цих аналітичних досліджень і є обов'язковою передумовою прийняття управлінських рішень

щодо ведення переговорів з укладання лізингових договорів чи відмови від них. Проте, концентрувати усю увагу на них у господарюванні, з економічної точки зору, небезпечно, через те, що предмет лізингу – товар призначений для тривалого користування, з тривалим строком служби, а отже, буде впливати на економічні результати господарюючого суб'єкта певний період часу, отже необхідно враховувати умови використання предмету лізингу протягом визначеного періоду.

Слід зауважити, що фінансово-економічні показники ефективності мають базуватися на результатах ефективності окремих сфер діяльності, підсумовуючи і підтверджуючи правильність того чи іншого управлінського рішення. Так, у рамках визначення техніко-технологічної ефективності можуть визначатися такі показники як: експлуатаційні витрати, у тому числі витрати паливно-мастильних матеріалів або витрати на оплату праці основного і допоміжного персоналу на одиницю площі або годину роботи, у тому числі мото-годину; коефіцієнти кількості і тривалості проведення технологічних операцій особливо у рослинництві та інші. Дані показники взаємозалежні і взаємодоповнюючі. Покращення будь-якого з показників знаходить своє відображення у зростанні фінансово-економічної ефективності. До того ж фактор часу не впливає на щільність зв'язку при зміні показників.

Не такий тісний зв'язок простежуватиметься між показниками організаційно-економічної і фінансово-економічної ефективності. Особливо це відчувається, якщо підприємство зорієнтовано не лише на внутрішній ринок. При виході на зовнішній ринок підприємство потребуватиме додаткових вкладень у розробку зарубіжного сегменту ринку, зазнаватиме змін цінова політика, збільшуватимуться трансакційні витрати, тобто виграш від виходу на зовнішній ринок буде менший через втрати, пов'язані з виходом на нього, особливо у короткостроковій перспективі. У середньо і довгостроковій перспективі позитивні значення організаційно-економічних показників знаходитимуть своє підтвердження у фінансово-економічних

показниках.

Більшістю вітчизняних підприємств недостатньо уваги приділялося екологічному і соціально-економічному аспектам своєї діяльності. Але у довгостроковій перспективі показники ефективності цих двох аспектів діяльності будуть все більше впливати і визначати показники фінансово-економічної ефективності. Основними точками впливу, вважаємо, будуть більш суворіші покарання за недотримання більш жорстких екологічних норм і умов виробництва. зосередження уваги на соціально-економічних показниках концентруватиметься, у першу чергу, навколо якості і кількості трудових ресурсів.

Висновок. Таким чином, визначення ефективності лізингових операцій – передумова розвитку лізингу. Цей процес вимагає комплексного дослідження з урахуванням багатоаспектності діяльності підприємства. Вибір напряму і методики дослідження обирається підприємством самостійно, виходячи з його можливостей до збору і обробки інформації. Дотримання принципів комплексності послідовності і спрямованості дослідження забезпечить підприємство об'єктивною вихідною інформацією для прийняття вірного управлінського рішення.

Аннотація. Исследовано содержание категории «эффективность» в контексте лизинговых операций. Определены перспективы в оценивании лизинга.

Summary. Content of category «efficiency» in context of leasing operation is researched. Evaluation perspectives of leasing efficiency are determined.

Література

1. Плаксін О. А Систематизація видів лізингу / О.А. Плаксін //Економіка АПК. – 2005. – №.9 – С. 72-79.
2. Економічна енциклопедія: у трьох томах. – К.: Академія, 2000. Т.1. – 864с.
3. Іванишин В.В. Роль технічних засобів у розвитку аграрного виробництва в контексті ефективності їх використання / В.В. Іванишин // Економіка АПК. – 2003. – № 6. – С.3-9.

4. Прядко В.В. Теоретико-методологічні аспекти ефективності сільськогосподарського виробництва / В.В. Прядко // Економіка АПК. – 2003. – № 10. – С.69-77.

5. Дієсперов В. Визначення ефективності в сільськогосподарському підприємстві / В. Дієсперов // Економіка України. – 2007. – № 10. – С. 70-78.

6. Паламарчук Г. Трансформування організаційних структур в економіці України / Г. Паламарчук, О. Паламарчук // Економіка України. – 2005. – № 12. – С.40-46.

7. Вайбер Р. Эмпирические законы сетевой экономики / Р. Вайбер // Проблемы теории и практики управления. – 2003. – № 4. – С.83-88.

8. Гринчук Ю.С. методологічні засади дослідження лізингової діяльності сільськогосподарських підприємств / Ю.С. Гринчук // Економіка АПК. – 2005. – № 4. – С. 90-94.